

УДК 352/353

Шведа Н.М.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Shveda N.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Концепція сталого розвитку вважається найважливішою серед сучасних концепцій. Згідно із Всесвітньою комісією з навколишнього середовища та розвитку ООН сталий розвиток (англ. sustainable development) - це процес, що задовольняє потреби теперішнього часу, проте не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. У вересні 2015 р. на Саміті ООН 193 держави прийняли Цілі сталого розвитку (2015-2030 рр.), відповідно до яких першочерговими завданнями світового співтовариства визначено розв'язання проблем подолання бідності, зменшення нерівності, підвищення рівня життя всіх верств населення, розширення їхніх прав і можливостей, розвиток соціальної інфраструктури тощо.

Переважне застосування концепції сталого розвитку в організаціях різного типу і в різних країнах пояснюється тим, світова спільнота зрозуміла необхідність забезпечити узгодження інтересів сучасності і майбутнього через переорієнтацію економічного зростання на раціональну основу, при цьому враховуючи обмеженість природних ресурсів та необхідність налагодження гармонії між різними системами суспільства: економічною, соціальною і екологічною.

Вперше термін «сталий розвиток» було визначено на глобальному рівні як концептуальний стрижень проектів ООН, спрямованих на захист навколишнього середовища (1987 р.). Проте на меті цієї концепції було не лише захист довкілля, а й економічне зростання і вирішення соціальних проблем в суспільстві. Тому, можна сказати, що сталий розвиток включає три основні напрямки:

- 1) економічний розвиток (або економічну складову);
- 2) захист та збереження довкілля (або екологічну складову);
- 3) соціальний розвиток (або соціальну складову).

Всі ці складові знайшли своє відображення і в стратегіях сталого розвитку, котру формують уряди країн, регіону чи соціумів. Фактично стратегія сталого розвитку – це найбільш ефективна стратегія розвитку сучасної цивілізації, яка направлено на максимальне задоволення природних потреб людини, котра є у гармонії з природою та позбавлена соціальних негараздів.

Відповідно до концепції сталого розвитку для сталого розвитку людства на обмеженій у ресурсах планеті важливо не вичерпати ці ресурси та не перевищити природні можливості планети до самовідновлення. Саме тому керівники мають звертати увагу не лише на економічне зростання спільнот, а й на захист та збереження навколишнього природного середовища, а також на подолання різних соціальних проблем: голоду, хвороб, нерівності та дискримінації тощо.

Деякі дослідники, працюючи над розвитком концепції вказують, що в ній можна виділити інші компоненти (управління суспільством, культура, освіта тощо). Проте можна стверджувати, що кожна компонента є складною динамічною системою, що розвивається, і робота з ними потребує системного підходу і взаємоузгодження. Відтак, системний підхід і системний аналіз є методологічною основою сталого розвитку.

Якщо говорити про Україну, то вона поступово приступає до своїх міжнародних зобов'язань і приєднується до країн, що в своїх стратегіях розвитку будуть опиратись

саме на сталий розвиток. Проте тут є декілька проблем, котрі Президент та уряд ще не вирішили. Зокрема, в Конституції України не передбачено створення стратегій і програм сталого, або еколого-соціально-економічного, розвитку: стаття 119 передбачає виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, а також програм охорони довкілля. Це створює додаткові труднощі у сфері стратегічного планування сталого розвитку держави, регіонів та громад. Фактично, було розроблено та прийнято лише кілька законів, спрямованих на реалізацію принципів сталого розвитку (наприклад, «Концепція сталого розвитку населених пунктів», «Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку на 200 –2015 роки», «Концепція сталого (збалансованого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року» та інші).

Незважаючи на особливу гостроту екологічних, економічних і соціальних проблем, світоглядна парадигма сталого розвитку не набула достатнього поширення в Україні, а ухвалені на найвищому міжнародному рівні документи не знайшли належного відображення в інституційному розвитку, державній політиці, національних програмах та економічній сфері. Наприклад, Національна рада реформ підготувала «Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», яка була затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року. У 2016-2017 рр. за підтримки ПРООН в Україні було проведено роботу з розробки проекту Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, яку донині так і не прийняли. Україна запроваджує цілі сталого розвитку на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року).

Проте в Україні ще залишилось багато невирішених проблем щодо впровадження засад сталого розвитку. Зокрема:

- на сьогоднішній день в Україні реалізація концепції сталого розвитку в західноєвропейському та північноамериканському форматах ще не набула відчутного поширення, що, насамперед, пояснюється фінансовою неспроможністю, а також відсутністю достатньої інформаційної підтримки даного процесу з боку держави й вітчизняних неурядових організацій;

- на відміну від закордонної практики, у нашій країні поки що відсутні корпоративні стандарти, принципи, оцінні критерії реалізації концепції сталого розвитку; відсутній фондовий індекс, розроблений на засадах триєдиної концепції сталого розвитку;

- переважна більшість заходів, яких пропонується вжити для забезпечення сталого розвитку, мають загально-рекомендаційний характер з визначенням цільових орієнтирів, яких вважається необхідним досягнути у певний період в окремих сферах; проте в умовах відсутності у відповідальних органів виконавчої влади єдиного розуміння та взаємоузгоджених підходів до забезпечення сталого розвитку, плани їх роботи у цьому напрямку фактично зводяться до простого дублювання завдань чи заходів із рекомендацій.

Список використаних джерел:

1. Якименко І.Л., Петрашко Л.П., Димань Т.М., Салавор О.М., Шаповалов Є.Б., Галабурда М.А., Ничик О.В, Мартинюк О.В. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: Підручник. Київ: НУХТ, 2022. 337 с. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7990/1/stratohia_staloho.pdf

2. Марушевський Г.Б., Нижник О.М. Методичні рекомендації для врахування Цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад. Підготовлено в рамках проекту ПРООН/ГЕФ «Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України». 2017. 58 с. URL: <http://surl.li/hgcjn>